Ελεύθερες γνώμες

Συμπαραγωγές πολεμικού υλικού

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, Αύγουστος.

Χωρίς πολύ θόρυβο και άλλες εκδηλώσεις το μεσημέρι της Παρασκευής 30 Ιουνίου άρχισε να λειτουργεί ένα νέο κρατικό εργοστάσιο 60 χλμ. δυτικά του Σαν Πάολο, στη Βραζιλία. Τίποτε το εκπληκτικό – μολονότι η κρίση που μαστίζει τη χώρα θα έπρεπε να κινητοποιήσει όλο τον προπαγανδιστικό μηχανισμό της κυβέρνησης. Αλλού βρίσκεται το ενδιαφέρον. Το εργοστάσιο άρχισε να κατασκευάζει τους γνωστούς βρετανικούς αντιαεροπορικούς πυραύλους «ΠΑΪΠΕΡ», το πρώτο που σε χώρα του Τρίτου Κόσμου αναλαμβάνει τη συμπαραγωγή με τη Βρετανία τέτοιου τελειοποιημένου όπλου. Στους 18 επόμενους μήνες οι ίδιοι πύραυλοι θα κατασκευάζονται και στην Τουρκία και στο Πακιστάν, ύστερα από συμφωνίες για τη συμπαραγωγή τους μ' αυτές τις χώρες, που υπέγραψε η Βρετανία τον περασμένο Νοέμβριο.

Συμπαραγωγή στην κατασκευή όπλων, ακόμη και των πιο εξελιγμένων και σύγχρονων, είναι η νέα τακτική που αρχίζει να επικρατεί στη διομηχανία πολεμικών ειδών και μέσων. Χαρακτηριστικό είναι πως η βρετανο-βραζιλιανή συμπαραγωγή είναι η 20ή διεθνής τέτοια συμφωνία που μπαίνει σε εφαρμογή και το «WALL STREET JOURNAL» πληροφορούσε προ ημερών ότι τουλάχιστον άλλες 65 συμφωνίες συμπαραγωγής δύο και περισσότερων χωρών θα αρχίσουν να παίρνουν σάρκα και οστά στα επόμενα δύο χρόνια. Η συνολική «απόδοση» αυτών των συμφωνιών αναμένεται να φτάσει το 1988-89 τα 35 δις δολάρια το χρόνο (σε σημερινή αξία δολαρίου). Φυσικά, οι Βρετανοί δεν είναι οι μόνοι που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή εκείνων που «συμπαράγουν» με χώρες του Τρίτου Κόσμου όπλα και οπλικά συστήματα.

Οικονομικοί λόγοι που ικανοποιούν λίγο-πολύ όλους τους συμβαλλόμενους και καθαρά πολιτικοί παρακινούν τα μεγάλα συγκροτήματα πολεμικών διομηχανιών και τις κυβερνήσεις της Βρετανίας, Ηνωμένων Πολιτειών και χωρών της Δυτ. Ευρώπης να κλείνουν συμφωνίες συμπαραγωγής. Ο πολιτικός παράγοντας είναι το καινούργιο στις τέτοιες συμφωνίες, γιατί βέβαια συμπαραγωγές επί ειδών καθημερινής χρήσεως είτε και κεφαλαιουχικού εξοπλισμού έχουμε από τις αρχές του αιώνα, με έξαρση στην 20ετία 1945-1965. Αλλά η συμπαραγωγή πολεμικού υλικού είναι γεγονός των τελευταίων ετών, από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας. Και συμπαραγωγές με χώρες του Τρίτου Κόσμου ακόμη πιο πρόσφατα.

Από οικονομική πλευρά, οι δυτικές χώρες είναι ικανοποιημένες: εξασφαλίζουμε με χαμηλότερο κόστος όχι μόνο το ίδιο επίπεδο παραγωγής που θα είχαν στις χώρες τους αλλά και τη συνεργασία της συμπαραγωγού χώρας στην αναζήτηση και κατάκτηση ξένων αγορών. Τούτο ισχύει τόσο για τις χώρες του Τρίτου Κόσμου όσο και για τις δυτικές. Χαρακτηριστική η περίπτωση των αεροπλάνων F-5 της αμερικανικής «NORTHPOP» που κατασκευάζονται στο ήσυχο χωριουδάκι ΕΜΜΕΝ των Ελβετικών Άλπεων.

Η αμερικανική εταιρεία είχε αποκτήσει από την Ινδία αλλά οι Ελβετοί παρουσίασαν τη συμπαραγωγή τους και το 1983 κλείστηκε με το Νέο Δελχί συμφωνία 220 εκ. δολαρίων. Για την Ινδία υπήρχαν πολιτικοί λόγοι που απέκλεισαν τη «NORTHPOP», κάτι που δεν υπήρχε με την ελβετική εταιρεία. Το ίδιο συμβαίνει και με χώρες του Τρίτου Κόσμου. Επί τέσσερα χρόνια οι Γάλλοι προσπαθούσαν να πουλήσουν στις χώρες του Περσικού και στη Νότια Ασία στρατιωτικά αυτοκίνητα των εργοστασίων τους – χωρίς αποτέλεσμα. Το 1982 έκλεισαν με την Ινδονησία μια συμφωνία για τη συμπαραγωγή φορτηγών «BERLIET» στρατιωτικής χρήσεως και τον περασμένο Μάρτιο τα αυτοκίνητα άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους σε εργοστάσιο της CELEBES. Πολύ προηγούμενα όμως, από το καλοκαίρι του 1983, το κρατικό ινδονησιακό εργοστάσιο που κατασκευάζει τα «BERLIET» είχε κλείσει τέσσερις συμφωνίες για πωλήσεις στην Κεϋλάνη, Ταϋλάνδη, Πακιστάν και Ταϊβάν, συνολικά 330 εκ. δολαρίων, δηλ. με χώρες όπου η Γαλλία δεν είχε καταφέρει να πλησιάσει.

Για την Τουρκία, η οποία από τις αρχές του 1987 θα αρχίσει τη συμπαραγωγή με τη «GENERAL DYNAMICS» των F-16, αναφέρεται πως θα μπορέσει να διεισδύσει στο Ιράκ, Ιράν και σε χώρες της Βορείου Αμερικής που η αμερικανική εταιρεία δεν έχει ελπίδες να πουλήσει τα αεροπλάνα της.

Επίσης, η Δυτική Γερμανία που έχει με την Ελβετία, Ισπανία και Νοτ. Κορέα συμφωνίες συμπαραγωγής του τανκ «LEOPARD» διέθεσε σχεδόν διπλάσιο αριθμό σε χώρες του Τρίτου Κόσμου από ό,τι θα ήταν δυνατόν να διαθέσει αν τα κατασκεύαζε αποκλειστικά στη Δυτ. Γερμανία. Κάτι ανάλογο αναφέρεται και για το ελαφρό πυροβόλο της αυστριακής «STAYER». Μέσω του εργοστασίου της στην Ελλάδα και χάρη σε συμφωνία συμπαραγωγής μπόρεσε να διεισδύσει ακόμη και στην Αιθιοπία, το Ιράκ και την Ολλανδία – χώρες όπου προηγουμένως είχε αποκλειστεί, για διάφορους λόγους.

Στη διείσδυση σε τέτοιες αγορές παίζει ρόλο ο πολιτικός παράγοντας.

Η «GENERAL ELECTRIC» είναι το ανάθεμα στις περισσότερες χώρες της Κεντρ. Αμερικής. Όχι όμως όταν οι κινητήρες σκαφών συμπαράγονται σε ελβετικά εργοστάσια. Τότε ανοίγουν οι αγορές της Βενεζουέλα, Μεξικού και Παναμά. Φυσικά, υπάρχει και η αρνητική όψη του νομίσματος: η αιγυπτιακή συμπαραγωγή της αμερικανικής «FORD» αποκλείστηκε επί τέσσερα χρόνια από όλο τον αραβικό κόσμο – μετά τη συμφωνία του Καμπ Νταίβιντ – με αποτέλεσμα να διακοπεί η συμπαραγωγή και να σημειωθεί ζημιά σχεδόν 400 εκ. δολαρίων.

Κατά μονάδα παντού και πάντοτε το προϊόν της συμπαραγωγής κοστίζει ακριβότερα παρά στη χώρα της προέλευσής του. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα, όπως λ.χ. στα γαλλικά ελικόπτερα «ALOUETTE» που κατασκευάζονται σε ελβετικά εργοστάσια, η συμπαραγωγή κοστίζει 40% περισσότερο από ό,τι το γαλλικό. Σχεδόν 30% ακριβότερα θα στοιχίζουν στην Τουρκία οι πύραυλοι «PAPIER» παρά αν τους αγόραζε από τη Βρετανία, και ανάλογα είναι τα ποσοστά με τα αεροπλάνα, τα τανκς, τους κινητήρες υποβρυχίων κλπ. που συμπαράγονται ακόμη και σε χώρες του Τρίτου Κόσμου (με εξαίρεση τη Νοτ. Κορέα). Όμως οι συμπαραγωγές χώρες δεν έχουν αντιρρήσεις – εξασφαλίζουν εργασία σε υψηλόμισθους εργάτες, εξοικονομούν μεγάλα ποσά συναλλάγματος και σε αρκετές περιπτώσεις έχουν και πρόσθετα ανταλλάγματα σε είδος και σε μορφή υπηρεσιών. Η Τουρκία λ.χ. μαζί με τα F-16 της «GENERAL DYNAMICS» που θα συμπαράγει εξασφάλισε και 40.000 τουρίστες επί δέκα χρόνια και πωλήσεις δαμβακερών αξίας 35 εκ. δολαρίων το χρόνο, που θα αγοράζει η αμερικανική εταιρεία και θα διαθέτει με τον τρόπο της «οπουδήποτε εκτός των καθιερωμένων αγορών της Τουρκίας».

Όπως ήταν επόμενο όμως, η τακτική της συμπαραγωγής άρχισε να έχει και αρνητικές επιπτώσεις στις χώρες που παράγουν, κυρίως στις Ην. Πολιτείες και Βρετανία επί του παρόντος. Ιδιαίτερα στην Αμερική κοστίζει, κατά κυριολεξία, 400.000-450.000 θέσεις εργασίας το χρόνο, διαγωγή φόρων πάνω από 2,5 δις δολάρια το χρόνο και, ίσως το σοβαρότερο, εξαγωγή τεχνολογικά ανεπτυγμένων στελεχών διομηχανίας.

Του ΣΤΑΘΗ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ

Πώς χάλασε το «τείχος της σιωπής»!

ΜΕ τον... Κοντογιαννόπουλο τα 'χουν οι «ανανευωτικοί» της «Ν. Δημοκρατίας» – όσο κι αν εκ πρώτης όψεως φαίνεται περίεργο!

Μα, αυτός... μίλησε, θα πείτε.

Ακριβώς γι' αυτό! Με την ομιλία του – λένε οι αντιαθερωφικοί – έδωσε την ευκαιρία στον αρχηγό να δείξει ότι υπήρξε διάλογος και να «καπελώσει» τη συνεδρίαση, ενώ διαφορετικά το «τείχος της σιωπής» θα έδινε προς τα έξω την εικόνα που ήθελαν!

Και γιατί δεν τον ακολούθησαν άλλοι; Γιατί δεν είχε αποφασιστεί κάτι τέτοιο, παρόλο που – κι αυτό σημειώστε το – αν κάποιος άλλος (ίσως πιο... μεγάλος) «έμπαινε» έντονα στον αρχηγό, θα μπορούσε το κόμμα να είναι σήμερα απαλλαγμένο των υπηρεσιών του κ. Αθέρωφ!

Μύλος, δηλαδή, μύλος!

Ο ΤΙΤΛΟΣ δραδυνής συναδέλφου (της Δεξιάς) είναι εύγλωττος: **«Μίλησαν ελεύθερα»!** Και εννοεί τους δουλευτές της «Ν. Δημοκρατίας» στη συνεδρίαση της Κ.Ο. την Τρίτη.

Από πού βγαίνει είδηση καμιά φορά...

ΑΛΛΑ ο πιο εύγλωττος τίτλος ήταν μεσημεριανής συναδέλφου, που έγραψε στην πρώτη σελίδα:

• Ο Αθέρωφ στη λίστα «αναμονής»!

Βέβαια, εννοούσε ότι ο αρχηγός της Ν.Δ. για να ταξιδέψει στην Κέρκυρα, μπήκε στη λίστα αναμονής, επειδή δεν υπήρχε θέση, αλλά ο τίτλος... πάει παντού!

ΠΡΩΤΗ συζήτηση για το νομοσχέδιο περί εκτάκτων χτες το πρωί στη Βουλή κι ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Χαρ. Καστανίδης λέει, σε μια στιγμή, ότι «οι νόμοι στην Ελλάδα ψηφίζονται όχι για να εφαρμόζονται, αλλά για να καταστρατηγούνται», οπότε ακολουθεί ο διάλογος:

ΑΘ. ΔΕΡΒΕΝΑΓΑΣ (Ν.Δ.): Σήμερα τι γίνεται;

Χ. ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ: Θα φθάσω και στο σήμερα.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ (Ν.Δ.): Είναι πολύ βαρύ αυτό που είπατε.

Χ. ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ: Ίσως είναι βαρύ, αλλά είναι αληθές. Δυστυχώς, ψηφίζονται οι νόμοι για να καταστρατηγούνται...

Και τότε ακούγεται μια φωνή:

— Όχι και ως κανόνας, κ. συνάδελφε! Είναι παραδοξολογία, αν το γενικεύετε...

Ποιος το είπε;

Ο... Κων. Μητσοτάκης!

ΛΙΓΟ μετά, ο ίδιος βουλευτής αναφέρθηκε στα «τρία βασικά συστήματα προσλήψεων», που υπάρχουν στο Δημόσιο.

• SPOIL SYSTEM

• MERIT SYSTEM.

ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ: Υπάρχει κι ένα τρίτο σύστημα, το σύστημα των κοινωνικών κριτηρίων, αυτό δηλαδή που λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές ανάγκες των υποψηφίων για το Δημόσιο.

Κι ο Ι. Παλαιοκρασσάς από κάτω:

— MENIOS' SYSTEM!

Πράγματι το... εννοούσε

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ότι αυτή τη φορά, ο πρωθυπουργός λέγοντας ότι πάει για διακοπές στην Κέρκυρα, το εννοούσε!

• Δεν κάλεσε – όπως αναμενόταν – κανένα κυβερνητικό στέλεχος για έκτακτη συνεργασία.

• Δε συζητάει, γενικά, πολιτικά με τη συντροφιά του...

Ο Αντώνης Στρατής, ο μόνος που πήγε για λίγες μέρες κι έμεινε μαζί του, γύρισε χτες, χωρίς είδηση!

Κι ο πρωθυπουργός γυρίζει μάλλον Κυριακή, για να ξαναφύγει ίσως της Παναγίας για μίνι - διακοπές...

ΜΙΚΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΑ

Πού είναι η... είδηση;

Ότι ο Παλαιοκρασσάς έκανε καλαμπούρι!

ΑΛΛΑ ακολουθεί κι άλλο καλό: ο ομιλητής αναφέρεται στη Δημόσια Διοίκηση της Βρετανίας και λέει:

— Μέχρι το 1870 υπήρχε ένας ειδικός υπουργός, ήταν ο **Patronate Secretary.** Διαφορετικά αυτό λέγεται ο υπουργός Πατρωνίας! Τόσο κυνισμό είχαν οι Βρετανοί μέσα τους, που αναγνώριζαν στο γενικό γραμματέα της Κοινοβουλευτικής Ομάδας, δυο ακριβώς βήματα από το No. 10 της Ντάουνινγκ Στρητ, να έχει τη δυνατότητα να χειρίζεται το υπουργείο Πατρωνίας, δηλαδή **ρουσφετιού!**

Ένας νεοδημοκράτης, διαμαρτύρεται από κάτω:

— Δεν καταλαβαίνουμε την Πατρωνία!

Κι ο Γ. Παπάς (ΠΑΣΟΚ):

— Τι δεν καταλαβαίνετε κ. Παυλίδη; Δεν τα ξέρουμε εμείς και σεις; Τι να σας εξηγούμε τώρα;

Θου Κύριε!

«ΕΣΕΙΣ δε θα πάρετε άδεια;», ρώτησαν οι δημοσιογράφοι τον Γιάννη Σκουλαρίκη.

Κι εκείνος:

— Εγώ πήρα την άδειά μου... μαζεμένη, από τους σημερινούς υφισταμένους μου, κατά τη διάρκεια της δικτατορίας: από νησί σε θουνό κι από θουνό σε νησί μ' έστελναν...

Εδώ που τα λέμε, δεν έχει άδικο...

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ... γιοχ, σήμερα: ο κ. Μαρούδας ανακοίνωσε, χτες, τη... ματαίωση της σημερινής συνάντησής του με τους πολιτικούς συντάκτες. Και... αποχώρησε!

Να φταίει... μόνο η ζέστη;

ΤΗ διακήρυξη για... περισσότερη δημοκρατία στην πατρίδα τους, υπόγραψαν 1.383 Τούρκοι διανοούμενοι. Ανακρίθηκαν σχεδόν όλοι και τώρα παραπέμπονται (την Τετάρτη) σε δίκη... 56 απ' αυτούς!

Προβλεπόμενες ποινές; Από τρεις μήνες μέχρι ένα χρόνο.

Η χούντα έδωσε την... έμπρακτη απάντηση στην έκκληση!

ΚΑΙ... «πολεμικό ανακοινωθέν», έβγαλε, χτες, η Διεύθυνση Δημ. Σχέσεων της Βουλής για το μάρμαρο που «αποκολλήθηκε από το οριζόντιο κάσωμα μιας πόρτας» και που «το αντελήφθη έγκαιρα ο παρευρισκόμενος στην αίθουσα ενωμοτάρχης - φρουρός και στην προσπάθειά του να το συγκρατήσει, ξέφυγε από τα χέρια του και έπεσε στο δάπεδο όπου και θρυμματίστηκε».

Κατά το... ανακοινωθέν, ο ενωμοτάρχης δεν τραυματίστηκε καθόλου. Το μόνο που δεν αναφέρεται είναι... ποιος θα πληρώσει το μάρμαρο!

ΞΕΡΕΤΕ την παροιμία «του χάριζαν γάιδαρο και τον έψαχνε στα δόντια»; Μου τη θύμισε ανακοίνωση της Δημοκρατικής Κίνησης Μηχανικών (που πρόσκειται στη «Ν. Δημοκρατία») με την οποία κατηγορείται η κυβέρνηση ότι κακώς και παράνομα ανέβαλε τις εκλογές στο Τεχνικό Επιμελητήριο για να γίνουν με την απλή αναλογική, πράγμα που χρειάζεται νομοθετική ρύθμιση

Ενώ, λοιπόν, χάρις στην απλή αναλογική οι δεξιοί μηχανικοί θα ξαναμπούν σίγουρα στη διοίκηση του ΤΕΕ (πράγμα που έχουν να δουν από το 1974 μια και οι ενωμένες δημοκρατικές δυνάμεις έπαιρναν στις εκλογές πάνω από 60%) κάνουν και τους δύσκολους...

Σημειώνω, πάντως, ότι την καθιέρωση της απλής αναλογικής είχαν ζητήσει επίμονα όλες οι παρατάξεις των μηχανικών.

Γιατί, λοιπόν, φωνάζει η Δεξιά;

ο μικρο-πολιτικός

Μία ελληνική ιδιομορφία

Η εκβιομηχάνιση, σαν αναγκαίο στάδιο στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, αποτελεί πάγια πολιτική της παραδοσιακής Αριστερά για πάνω από μισό αιώνα. Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο βαθμιαία και η Δεξιά ενστερνίστηκε την πολιτική της εκβιομηχάνισης, διαφέροντας βέβαια από την Αριστερά, μεταξύ άλλων, στο ρόλο που απέδιδε στο ιδιωτικό κεφάλαιο, ντόπιο και ξένο, και στα κίνητρα που του προσέφερε για την επίτευξη του στόχου.

Το πενταετές πρόγραμμα της παρούσας κυβέρνησης, χωρίς να επιλέγει μονόπλευρα έναν κλάδο της οικονομίας για έντονη προβολή, δίνει, παρά ταύτα, έμφαση στην επέκταση της βιομηχανίας. (Μία ποσοτική ένδειξη αυτής της έμφασης είναι ότι προγραμματίζει να ανεβάσει την αναλογία των μεταποιητικών επενδύσεων προς το εθνικό εισόδημα στο 4-4.5% σε σύγκριση με το 3.18% της περιόδου 1966-80).

Το παράδοξο είναι ότι παρά την ευρύτατη σύμπτωση γνώμης για την ανάγκη της εκβιομηχάνισης στην αναπτυξιακή διαδικασία της Ελλάδας η οικονομία χαρακτηρίστηκε από γοργό ανοδικό ρυθμό κατά το μεγαλύτερο μέρος της μεταπολεμικής περιόδου – το κατά κεφαλήν πραγματικό εισόδημα σχεδόν τριπλασιάστηκε από το 1960 – χωρίς αξιοσημείωτη αύξηση του ρόλου της μεταποίησης.

Σύμφωνα με στοιχεία της Διεθνούς Τράπεζας, η αναλογία της μεταποίησης προς το εθνικό προϊόν ήταν 16% το 1960 και είχε ανέβει μόνο στο 19% το 1979. Η αντίστοιχη αναλογία για τις ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες στο σύνολό τους (εξαιρουμένων των σοσιαλιστικών) ήταν 27% επίσης για το 1979. (Το έτος 1979 επιλέχθηκε για να γίνει αφαίρεση από τις κυκλικές επιπτώσεις της τρέχουσας ύφεσης). Αλλά αυτή η σύγκριση κολακεύει την Ελλάδα γιατί από εκείνους που εργάζονται στον τομέα που τυπικά εμπίπτει στον ορισμό της μεταποίησης, περίπου 40% βρίσκονται σε μονάδες που απασχολούν κάτω από 10 άτομα, και πάνω από 25% σε μονάδες που απασχολούν κάτω από πέντε άτομα. Δεν πρόκειται δηλαδή για βιομηχανία αλλά για βιοτεχνία ή και χειροτεχνία.

Μία άλλη όψη της χαμηλής εκβιομηχάνισης είναι ότι τα τελευταία χρόνια λιγότερο από το ένα τέταρτο των τρεχουσών εισαγωγών της Ελλάδας καλύπτεται από εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων, ένα ποσοστό που υστερεί από το αντίστοιχο σε πολλές υποανάπτυκτες χώρες. (Και ενώ οι βιομηχανικές εξαγωγές σαν ποσοστό επί του συνόλου των εμπορευματικών εξαγωγών αυξήθηκαν γοργά από το 1960 ως τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1970, ο ρυθμός επιβραδύνθηκε πολύ από τότε).

ΠΟΙΑ Η ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΑ

Η σύμπτωση ενός σχετικά υψηλού επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης (όσο αυτό εκφράζεται από το κατά κεφαλήν εισόδημα) και ενός χαμηλού επιπέδου εκβιομηχάνισης, εξηγείται από την ιδιομορφία της ελληνικής οικονομίας.

Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα έχει τρεις μεγάλες πηγές εισοδήματος από το εξωτερικό: τουρισμό, ναυτιλία και μεταναστευτικά εμβάσματα. (Με το τελευταίο πρέπει να συνυπολογίζεται, από συναλλαγματικής σκοπιάς, και η εισροή κεφαλαίων των μεταναστών). Η ιδιομορφία συνίσταται στο ότι και οι τρεις πηγές συνυπάρχουν ταυτόχρονα και μάλιστα σε σημείο που μεταξύ τους καλύπτουν σχεδόν το 50% του συναλλαγματικού κόστους των εισαγωγών της Ελλάδας (συμπεριλαμβανομένων και των αδήλων εισαγωγών). Έτσι διατηρείται υψηλά η συναλλαγματική αξία της δραχμής, πράγμα που έχει διττό αποτέλεσμα: από τη μία μεριά ένα σχετικά μεγάλο κατά κεφαλήν εισόδημα και από την άλλη μία έλλειψη ανταγωνιστικότητας των ελληνικών διομηχανικών προϊόντων απέναντι στα ξένα που φυσικά περιορίζει τις διαστάσεις της ελληνικής διομηχανίας.

Εάν δεν είχαμε τουρισμό, ναυτιλία και μεταναστευτικά εμβάσματα, είναι σχεδόν βέβαιο πως θα είχαμε έναν πολύ μεγαλύτερο διομηχανικό τομέα και περισσότερες εξαγωγές διομηχανικών προϊόντων. Εάν τότε η οικονομική ευημερία των κατοίκων της Ελλάδας θα ήταν χαμηλότερη ή υψηλότερη απ' ό,τι είναι τώρα, κανείς δεν μπορεί να μαντέψει. Αλλά και να ήταν υψηλότερη, δεν αξίζει να μας πολυαπασχολεί το θέμα μια και η ιστορία δεν ξαναγράφεται.

Το ενδιαφέρον ερώτημα είναι μήπως η Ελλάδα, λόγω της οικονομικής της ιδιομορφίας, έχει τώρα παρκάμψει το στάδιο της ευρείας εκβιομηχάνισης και, επομένως, μήπως μια πολιτική που δίνει έμφαση στη βιομηχανική επέκταση είναι μη αποδοτική.

Οι μισθοί και τα ημερομίσθια στην Ελλάδα βρίσκονται τώρα στα μισά ως δύο τρίτα εκείνων που ισχύουν στις ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες. Αυτή η διαφορά θα έδινε στην Ελλάδα ένα μεγάλο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην παγκόσμια αγορά για βιομηχανικά προϊόντα, αν είχε ήδη το απαιτούμενο βιομηχανικό κεφάλαιο, τη βιομηχανική υποδομή, και μία εμπορικά περιχαρακωμένη θέση. Αλλά είναι η διαφορά αρκετή για να χρησιμεύσει σαν υπόδαθρο για βιομηχανική απογείωση όταν δεν έχουμε τίποτε από αυτά;

Το Χονγκ Κονγκ και η Σιγκαπούρη θα συνεχίζουν να έχουν οξεία ανταγωνιστικότητα στις διεθνείς αγορές και όταν ακόμα τα ημερομίσθιά τους φθάσουν τα δύο τρίτα των αντιστοίχων στις ανεπτυγμένες χώρες. Αλλά είναι αδιανόητο να τους ήταν δυνατό να ξεκινήσουν στο δρόμο της ταχείας εκβιομηχάνισης αν αρχικά το ύψος των ημερομισθίων τους ήταν στα μισά ή δύο τρίτα αυτών που επικρατούν στις ανεπτυγμένες χώρες, ακόμα και αν είχαν τη βοήθεια κρατικού προγραμματισμού και κοινωνικά ορθολογιστικής προετοιμασίας.

ΞΕΠΕΡΑΣΜΕΝΗ Η ΕΠΙΛΟΓΗ

Έτσι και στην Ελλάδα, πριν 30 περίπου χρόνια, όταν τα ημερομίσθια δεν έφθαναν ούτε το ένα τέταρτο των ημερομισθίων των διομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών (οι οποίες τότε δεσπόζονταν από τις Ηνωμένες Πολιτείες), η πλατιά εκβιομηχάνιση, με τον εξαγωγικό προσανατολισμό που υπαγορεύουν οι περιορισμένες διαστάσεις της εσωτερικής αγοράς, θα ήταν μια δυνατή επιλογή. Με κατάλληλες επενδύσεις και τεχνική εκπαίδευση που θα μείωναν το μεγάλο χάσμα στην παραγωγικότητα εργασίας, οι χαμηλοί μισθοί θα συμπλήρωναν τις προϋποθέσεις για ανταγωνιστικότητα που θα επέτρεπε το ξεπέρασμα των μειονεκτημάτων, όσων συνδέονται με το καθυστερημένο διομηχανικό ξεκίνημα.

Αλλά από τότε, ενώ η απόσταση στη διομηχανική παραγωγικότητα μειώθηκε σημαντικά, η απόσταση στα ημερομίσθια μειώθηκε τουλάχιστον εξίσου (αποτέλεσμα της γενικότερης οικονομικής ανάπτυξης που στηρίχθηκε μεταξύ άλλων και στους τρεις παράγοντες που προαναφέρθηκαν – τουρισμό, ναυτιλία και μεταναστευτικά εμβάσματα), έτσι ώστε η ανταγωνιστικότητα να παραμείνει αποτελματωμένη ενώ τα περιθώρια για τη βελτίωσή της να έχουν σχεδόν εκμηδενισθεί.

Η άποψη ότι η ανταγωνιστικότητα που είναι αναγκαία για μία εκβιομηχάνιση μεγάλων διαστάσεων δεν είναι πια εφικτή, ενισχύεται από δύο ακόμα βασικές σκέψεις. Πρώτον, οι περισσότερες υποανάπτυκτες χώρες επίσης επιδιώκουν την εκβιομηχάνιση, και σε χώρες όπως η Βραζιλία, το Μεξικό και οι Ινδίες, οι οποίες έχουν ήδη καλύτερη διομηχανική υποδομή από την Ελλάδα καθώς και πολύ μεγαλύτερη εσωτερική αγορά, τα ημερομίσθια κυμαίνονται από το μισό ως το 1/10 των ελληνικών. Επιπλέον, για τέτοιες χώρες, η εκβιομηχάνιση είναι απαραίτητος αναπτυξιακός όρος μια και το μέγεθός τους δεν τους επιτρέπει να βρουν υποκατάστατα του είδους που στήριξαν την Ελλάδα.

Δεύτερον, οι ανεπτυγμένες χώρες αντιμετωπίζουν υποαπασχόληση του διομηχανικού τους δυναμικού, όχι μόνον σαν κυκλικό φαινόμενο που σχετίζεται με την παρούσα ύφεση, αλλά σαν μακροπρόθεσμο φαινόμενο που οφείλεται στη μετάθεση της ζήτησης προς τριτογενή προϊόντα που συνοδεύει την εξύψωση του βιοτικού επιπέδου. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να οδηγούνται οι διομηχανικές επιχειρήσεις σ' αυτές τις χώρες σε πιο μαχητική αντιμετώπιση των ανταγωνιστών τους για να υπεραμυνθούν του μεριδίου της αγοράς το οποίο ήδη κατέχουν.

Τούτο δε σημαίνει ότι ορισμένες επιχειρήσεις στο μεταποιητικό τομέα δε θα εδραιωθούν: στην επεξεργασία αγροτικών προϊόντων, στην παραγωγή ορισμένων μηχανών για αγροτική χρήση καθώς και ειδών εξοπλισμού πλοίων και ναυπηγείων και, σε μικρή κλίμακα, ακόμα και σε τομείς με νέα τεχνολογία, θα είναι δυνατόν να βρεθούν ή να δημιουργηθούν ευκαιρίες για κάποια διομηχανική παρουσία που θα έχει οικονομική και κοινωνική δικαίωση. Το πενταετές πρόγραμμα δικαιολογημένα κάνει μνεία όλων αυτών των περιπτώσεων. Αλλά από τις σκέψεις που προηγήθηκαν, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η συνολική συμβολή που θα προέλθει από την εκβιομηχάνιση στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας θα είναι πολύ μέτρια.

Μια πιο φιλόδοξη διομηχανική επέκταση, θα είχε σαν τίμημα την αισθητή μείωση των πραγματικών ημερομισθίων, πράγμα που ασφλώς θα απέρριπταν οι εργάτες αν μπορούσαν να επιλέξουν.

Βέβαια, με λίγη φαντασία, είναι δυνατόν να συλλάδει κανείς μαύρα σενάρια όπου η επιλογή θα είναι ανύπαρκτη ή λίαν περιορισμένη: έτσι, αν όλα πάνε ανάποδα για τον τουρισμό και τη ναυτιλία, οδηγώντας σε μεγάλη και μακροπρόθεσμη πτώση των εισπράξεων από τις πηγές αυτές, τότε ή θα ξεσπάσει ένα νέο κύμα μεταναστευσης ή τα πραγματικά ημερομίσθια θα πέσουν σημαντικά, οπότε μία ευρεία εκβιομηχάνιση θα ξαναγίνει όχι μόνο επιθυμητή αλλά και εφικτή.

Σημείωση των «ΝΕΩΝ»: ο Γιάννης Σπράος είναι ομότιμος καθηγητής της Πολιτικής Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου. Η τελευταία του συνεργασία στη στήλη αυτή με θέμα «Διεθνής Δανεισμός και εθνική πολιτική» (20 Ιανουαρίου) αναδημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Γκάρντιαν» του Λονδίνου (26 Μαρτίου).

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ

Του ΓΙΑΝΝΗ ΣΠΡΑΟΥ

Ο ΣΦΥΓΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο ΣΦΥΓΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο ΣΦΥΓΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Απαράδεκτη εικόνα

ΑΝΤΙΑΙΣΘΗΤΙΚΗ και απαράδεκτη εικόνα για σύγχρονη μεγαλούπολη, παρουσιάζουν οι εξωτερικές επιφάνειες των γηπέδων «Καυταντζόγλειο», ΑΡΗ και ΠΑΟΚ, στη Θεσσαλονίκη.

Κακότεχνες επιγραφές, αφισοκόλληση χωρίς μέτρο και αυθαίρετες επιγραφές με σπρέι, δίνουν μαθήματα κακογουστιάς στους χιλιάδες θεατές των γηπέδων. Στην εικόνα αυτή «συμπράττουν» και οι υπεύθυνοι διαφημίσεων των γηπέδων, οι οποίοι ενδιαφέρονται μόνο για την προβολή του διαφημιστικού μηνύματος στους θεατές των κερκίδων, αδιαφορώντας για την «άλλη όψη» των διαφημιστικών ταμπλό. Στον περιβάλλοντα χώρο του γηπέδου του ΠΑΟΚ ο Δήμος έχει ήδη αρχίσει έργα εξωραϊσμού και διαρρύθμισης του χώρου, αλλά μένουν οι τοίχοι και τ' άλλα δύο στάδια.

Σε συνεργασία με τις ΠΑΕ και τους υπεύθυνους των γηπέδων, ας αρχίσουν την «απορρύπανση» πριν από την έναρξη της ποδοσφαιρικής χρονιάς.

Γιατί καθυστερεί;

Ο ΧΩΡΟΣ του πρώην στρατοπέδου «Σκόδρα», στο Δήμο Καλαμαριάς, ο οποίος πρόκειται να αποτελέσει το μεγαλύτερο πάρκο κοντά στο κέντρο της Θεσσαλονίκης (320 στρέμματα), μένει αναξιοποίητος αν και έχει προγραμματιστεί η διαμόρφωσή του εδώ και αρκετά χρόνια.

Ο χώρος έχει ήδη παραχωρηθεί στο Δήμο Καλαμαριάς, ενώ ένα μέρος του (τέσσερα οικοδομικά τετράγωνα) έχει κρατήσει ο οικοδομικός οργανισμός αξιωματικών για την ανέγερση κατοικιών. Όπως έγινε γνωστό, η διαμόρφωση καθυστερεί γιατί δεν ικανοποίησε το Δήμο Καλαμαριάς η μελέτη που έκανε για το χώρο το ΥΧΟΠ και ανέλαβε την εκπόνηση άλλης, που όμως δε φαίνεται να είναι έτοιμη πριν από το φθινόπωρο. Ο Δήμος αδυνατεί ακόμη ν' απαλλοτριώσει μικρές ιδιοκτησίες που είναι διάσπαρτες στον υπό διαμόρφωση χώρο. Έτσι, η αξιοποίηση και η παράδοσή του στους κατοίκους δεν αναμένεται πριν από το τέλος του χρόνου. Είναι απαραίτητη όλη αυτή η καθυστέρηση ή μήπως θα μπορούσαν ν' αρχίσουν οι εργασίες διαμόρφωσης του τμήματος που ανήκει αποκλειστικά στο Δήμο, ώστε να είναι σύντομα έτοιμος ένας – έστω και μικρότερος – χώρος αναψυχής για τους κατοίκους της Θεσσαλονίκης;

Ολυμπιάδα σκακιού

ΜΕ την Ολυμπιάδα Σκακιού που θα γίνει στη Θεσσαλονίκη το Νοέμβριο και στην οποία θα συμμετάσχουν διάσημοι σκακιστές απ' όλο τον κόσμο, δίνεται η ευκαιρία στη χώρα μας να προωθήσει σημαντικά το πνευματικό αυτό παιχνίδι αν